

tati, deficientes; quemadmodum fumus deficient. Fumus a loco ignis erumpens in altum extollitur, et ipsa elatione in globum erumpens intumescit, sed quanto fuerit ille globus grandior, tanto fit vanior; ut videas ipsam ei obfuisse magnitudinem. Ipsa experientia hoc id ipsum verum esse comprobatur, quod fumus tanto citius evanescit, quanto altius exaltatur; idem accidit superbis, qui quando sunt in apice suæ arrogantiae, cum sunt exosi, non Deo dumtaxat, sed et ipsi hominibus, casu tunc sunt viciniore.

Tolluntur in altum,
Ut lapsu graviore ruant :

Fumus insuper nuncupatur superbus, quia dum ascendit in altum, et in camino ventum obvium habet sibi obstantem, qui eum repellat, et redire cogat, totam adimplet sua caligine domum, ut omnes non salum cœciant, et offendantur oculi, sed domo cogantur exire. Idem plane est cum arrogantibus, et superbis, cum erumpunt in actus iracundiæ, indignationis, improprii clamoris, et insolentiae, ac propterea, quia redduntur intolerabiles, necesse est, illos declinamus, et fugiamus, nisi velimus incurere periculum rixandi cum illis, et frangendi pacem, et charitatem. Neque solum fumus Superbiæ fugat homines, sed etiam ipsum Deum a nobis recedere facit. Unde D. Chrysostomus. Ne extollaris in specie tua, ne forte propter superbiam tuam avertatur Deus. Fumus præterea est effectus, et certissimum signum ignis; superbia pariter magnam habet connexionem cum igne infernali; quamvis enim peccatum accenderit infernum, superbia tamen principalis exitit causa, quæ incendit, et aperuit fornacem illam inextinguibilem : Superbia quoque fumus appellatur specialiter, hic enim caligine sua privat nos lumine, et splendore, oculorumque obtenebrat lucem; idem pariter effectus est, quem operatur Superbia in anima nostra, lumen, quod quis primo a Deo obtinuerat, disperdit, divinaque gratia, quæ est lux vera, quæ illuminat nos, privat : Ut tenebræ alienæ sunt a luce (inquit Climacus) ita Superbus ab omni virtute est alienus. *Ib. S. Aug. in Ps. xxxvi.*

Sicut contagiosus morbus in totum corpus, sic ipsa quoque Superbia in totam animam serpit. *S. Nilus l. cit.*

Sicut navis absque gubernatore a ventis hinc inde agitur, ita et superbus levis cir-

cumfertur et instabilis per actus suos. *S. Aug. x. 4. de Ora. xii.*

Sicut fulmen quamdam brevem claritatem habet, sed tamen teneris creaturis valde nocuum; ita etiam est de Superbis, quia lucere volunt in hoc sæculo per elatam Superbiam, per quam tamen pauperes incenduntur; dicitur enim in Psalmo ix. *Dum superbit impius, incenditur pauper. B. Alber. s. in dom. iii. Advent.*

Sicut elementum ignis innatam sibi habet proprietatem, ut semper ascendat, ita Superbia, ut supra jam dictum est, ascendit semper. Ignis numquam satiatur quacumque materia combustibili; Superbus etiam numquam sua sorte contentus est, insatiabili corde. Ignis vult esse superior, et eminare supra alia elementa; talis pariter Superborum natura est, ambiunt semper præseoe aliis. Ignis lucet, resplendet, et generat fumum, qui obæcat, aut ad minus offuscat lumen oculi; Superbia quoque in honoribus, obsequiis, in imperio, et regimine suo timetur, respicitur, honoratur; at eodem tempore amittit lumen divinum, intellectus, et iudicii sui, lux manet offuscata. Ignis subjectum fomentum, quo conservatur, et alitur, consumit; Superbus pariter bona opera, merita vitæ æternæ disperdit, et destruit superbendo. *Minsi disc. xi. n. 3.*

Sicut basiliscus sese respiciendo seipsum interimit, reflexione quorundam ratiorem ab ipsiusmet oculis procedentium; ita superbi se ipsos, et sua dona considerando, splendore eorum sibi ipsis mortem animæ accersunt. *Richeom. in acad. honor.*

Sicut ventus lumen extinguit, rorem exsiccatur, pulverem excitat; sic superbia lumen sapientiæ offuscat, exsiccatur rorem gratiæ, et pulverem suscitatur. *S. Bosav. in dixt. Sal. tit. i. c. iii.*

Sicut aranea, ut museam capiat, seipsam texendo eviscerat; ita superbi, ut museam vanæ estimationis, et famæ acquirant, seipsos consumunt, et bona sua prodigunt. *Pedagog. Chri. p. 4, vii, § 1.*

Sicut gallina clamore suo ova prodit, et perdit, sic superbus bona sua per jactantiam amittit. *Ibid.*

Sicut is, qui oculis captus est, ab omnibus facile offenditur; ita superbus oculo mentis destitutus ab omnibus facile capitur. *S. Chrys. ho. de Oz.*

Sicut Aquila ad prædam nacta festas, testudines, nuces, et similia altissime evehit,

ut in petram dejecta elidat; sic arrogantia superbos evehit, ut confringat juxta illud Psalmite. Dejecisti eos, dum allevarentur. Et illud Poetae, Tolluntur in altum, ut casu graviore ruant. *Bussæus in Dom. x. post Pent.*

Sicut modicum fellis optimum quemque succum destruit, ita superbia omnem virtutem. *Lancizi. in Poluanth. fol. 1109.*

FUCA. — Sicut is, qui cellam quidem amplam habet, sed vino vacuum, stulte ob illam gloriatur; ita nec ob ingenium, aut naturam ad scientias, et virtutes aptam, quis prudenter extollitur, nisi actu illa possideat. *Richeom. in acad. honor.*

Sicut is, qui pictori imaginem artificiosissimam et perfectissimam piogenti, alias lineas, et colores superinducere vellet, merito injurias faceret; ita qui homini, velut imagini perfectæ Dei, colores splendori, et vanitatis extrinsecæ addere studet, non leviter eidem Deo displicebit? *MARCA. sub. sac. tr. i. lect. viii.*

MOTIVA.

Quia contra naturam humanam est Superbia, ut S. Gregorius insinuavit dicens : ex cap. ix. Gen. *Et terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terræ*; Non enim ait : sit super homines, qui futuri sunt, sed sit super cuncta animalia terræ; homo quippe animalibus irrationalibus, non autem cæteris hominibus, natura prælatus est, et idcirco ei dicitur, ut ab animalibus, et non ab homine timeatur, quia contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. (*S. GRÆG. XXI. mor. xi.*) Cui consentiens S. Laurentius Justinianus : A propria, inquit, cognitione, et laudabili virtutum studio, communique deviat lege naturæ, quemque Superbiæ inflatus spiritu, renuit humiliare se Deo, ipsiusque præcepta servare, cui profecto cuncta, quæ facta sunt, sive super cœlestes spiritus, throni scilicet, Dominationes, principatus, Potestates, atque virtutes, sive cœlestia corpora sol, luna, et stellæ, sive quæ vegetantur in terra, aut gradiuntur super terram, vel moventur in aquis, obtemperant, quibus omnibus, perhibente Propheta, præceptum posuit, et non præteribant, hinc hominum contumacia, hinc merito inobedientium redarguitur superbiæ vitium, dum creaturis cæteris proprio Auctori famulantibus, ipsi se extollentes eidem negligunt

esse subjecti. *S. LAUR. Just. s. de inst. et re. Præf.*

Quia Deo directe contraria, ut S. Bonaventura ostendit dicens : In hoc autem contrariatur Deo, quia cum omnia subjecta sint ei, ipsa vult esse sui juris, et spoliatur eum debito honore suo, id est, universali dominio, quantum est in se. (*S. BON. l. I. de prof. rel. ix.*) Et S. Bernardus : Ille primus superbus, qui secundum Scripturam *rex est super omnes filios superbiæ*, dixisse non legitur, altior ero, sed ero, inquit, similis Altissimo. (*S. BERN. s. v. in Vigil. Nativ.*) Attamen non mentitur Apostolus, quoniam ille extollitur supra omne quod dicitur Deus, (*II. THESS. II. 4.*) aut quod colitur. Horret humanus auditus verbum, sed utinam horreat similiter animus cogitatum malignum pariter, et affectum. Dico enim vobis, quod non tantum dæmon, et omnis superbus extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem suam, et superbus vult fieri voluntatem suam, jam videtur æqualitas, sed attende male congruam proportionem; Deus quidem in his tantum, quæ ratio approbat, suam vult fieri voluntatem; superbus vero et cum ratione, et contra rationem.

Quia diabolo assimilatur : ipse enim est *Rex super omnes filios superbiæ*. Unde sicut Dominus ait de charitate : *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem*: (*JOAN. XIII. 31.*) ita potest diabolus dicere de superbia. Ubinam Lucifer posuit, ac plantavit metropolin suæ Tyrannidis? qui ita ignarus, ut hoc nesciat in Babylonia, quæ fuit superbiæ symbolum, et constructa fuit a gigantibus, qui ex turris illius altitudinæ cum Deo contendere, et dimicare contendebant. Notatu dignum est discrimen illud quod assignat D. Augustinus inter civitatem Dei, et diaboli : Quapropter, ait, quod nunc in civitate Dei, et civi Dei in hoc sæculo peregrinanti maxime commendatur humilitas, et in ejus Domino, qui est Christus, maxime prædicatur; contrariumque huic virtuti elationis vitium; ejus adversario qui est diabolus, maxime dominari sacris litteris edocetur; profecto ista est magna differentia, qua civitas, unde loquimur, utraque discernitur; una scilicet societas piorum hominum, altera impiorum; singula quæque cum Angelis ad se pertinentibus, in quibus præcessit hæc amor Dei, hæc amor sui. Digna quoque notatu est ponderatio, sive expositio illa, quam S. Anto-

nus de Padua adhibet huic textui Eccles. *Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omnem viam; (Ecl. v. 11.)* quæ est (ita declarat Sanctus) Superbia, a qua omnes viæ diaboli procedunt. Ipse est. *Rex super universos filios superbiæ.* Job. xli, 25. S. Bon. l. III, comp. Theol. l. III, xv.

Quia divinis gratis privat; hinc comparatur vento propter tria, quia ventus extinguit lucem, et exsiccat rorem, et exsufflat pulverem; Sic superbia extinguit lumen sapientiæ, exsiccat rorem gratiæ, exsufflat pulverem vanitatis mundanæ. Unde de ea Propheta locutus videtur, dicens, *montes, Gelboe, nec vos, nec pluvia veniat super vos.* (II. Reg. I, vii, 21.) Per hos montes, qui erant altissimi, denotabantur superbi, in quos Deus non influit, nec infundit rorem gratiarum suarum; Supra hos montes merito fuit extinctus Saul; siquidem cum in primo regni sui ingressu valde humilis esset, (*absconderat nanque se, ne inveniretur*), adeo superbus evasit postmodum, ut Deo rebellis, et propter superbiam, cum sui maxima confusione (veluti ei per Prophetam Samuelem Deus significari jussit) regno exutus fuerit. (*Idem in diet. tit. I, 1.*) Id quod Cæsarius per aptam similitudinem declarat dicens: Optime nostis, pluvia, si montem nimis erectum invenerit, cito in vallem decurrit, et ideo, qui se ad accipiendam benedictionem humiliter inclinant quasi valles faciunt, ipsi pluviam divinæ benedictionis accipiunt, et impletur in eis illud, quod scriptum est: *Omnis vallis implebitur, et omnis mons, et collis humiliabitur.* (Cæsarius Arel. ho. xxxix.) Quid est: *Omnis vallis implebitur, nisi, omnis, qui se humiliat, exaltabitur?* Inde S. Bernardinus exponens verba illa: *Errat in solitudine in loco iniquo*, sic ait: Nec mirum, quod solitudine huic iniquosum additur, ut dicatur in solitudine, iniquosum; Sicut enim in solitudinibus aquæ deesse solent, et loca deserta sterilia quoque, et arida esse consueverunt, sic superbiam impenitentia comitatur, elatum enim cor durum, et expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis quia *Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam.* Luc. xxxv.

Quia ipsum Deum aufert; uti Hugo Victorinus insinuat dicens. Superbia aufert mihi Deum, invidia proximum, ita me ipsum. Superbia Deo est odibilis, et quidem præ cæteris hoc peccatum Deo exosum est, non

quia Deus a nobis recedit, sed quia Deum superbia nostra spernimus, et conculcamus. Audite modum loquendi superbiorum, qui dixerunt Deo: *Recede a nobis, omniam viarum tuarum nolumus.* Quis est omnipotens, ut serviamus ei? Hugo Vic. apud Mansi disc. vi, n. 1.

Quia causa est passionis Christi, uti S. Augustinus indicavit dicens: propter hoc vitium, propter hoc magnum superbiæ peccatum, Deus humilis venit. Hæc causa, hoc peccatum magnum iste ingens morbus animarum omnipotentem Medicum de cælo deduxit, usque ad formam servi humiliavit, contumelias egit, ligno suspendit, ut per salutem tantæ medicinæ curetur hic tumor. Jam tandem erubescat homo esse superbus, propter quem factus est humilis Deus. (S. Acc. Ps. xviii.) Et consentiens Cassianus: Ideo, inquit universalis Creator, et medicus Deus, causam principiumque morborum cognoscens esse superbiam, contrariis sanare contraria procuravit, ut ea scilicet, quæ per superbiam corruebant, per humilitatem resurgerent. Ille namque dicit: *In cælum conscendam;* hic dicit: *Humiliata est in terra anima mea.* Ille dicit: *Ero similis Altissimo;* hic, cum esset in forma Dei, ezinavit semetipsum, formam servi accipiens, humiliavitque se, factus obediens usque ad mortem. Ille dicit: *super astra cæli exaltabo solum meum;* iste dicit: *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde.* Ille dicit: *Nescio Dominum, et Israel non dimittam;* Iste dicit: *Si dixerò, quia non novi eum, ero similis vobis mendax, sed novi eum, et mandata ejus servo.* (Cassian. l. II, viii.)

Quia pariter est causa perditionis humanæ, uti recte advertit S. Ambrosius dicens: Maximum peccatum in homine superbia est, quandoquidem inde manavit nostri origo delicti, hoc telo nos primum diabolus vulneravit, ac percussit. Nam nisi homo serpentis persuasionem deceptus esset, Deus esse nolisset. S. AMB. s. vii, in Ps. cxviii.

Quia est signum reprobationis; uti ipse Deus per Psalmistam indicavit dicens: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam.* Et ratio triplex est. Prima, quia in regno Dei est omnimoda subjectio quoad Deum: superbus autem non vult subijci Deo, nec potest, quia subjectus est diabolo, qui est *Rex super omnes filios superbiæ.* Secunda ratio, quia in regno Dei est omnimoda pax, et concordia quoad proximum, juxta Psalmis-

tam: Pax multa diligentibus legem tuam, etc. Superbus autem non potest esse in pace, sed discordat cum aliis: Proverb. 13. *Inter superbos semper jurgia.* Tertia ratio, in regno Dei est omnimoda quies quoad se ipsum, quilibet enim contentus est, eo quod habet; superbus vero non, sed semper extendit se super terminos per appetitum voluntatis. Unde dicit Anselmus in lib. de similitud. quod superbia dicitur, quia super ea, quam debet, graditur. (S. Dev. s. t. III, S. reg. cæl. v.) Hinc et S. Ephr. dixit: Initium desertionis hominis est recessus ab humilitate. Qui autem a Deo deseritur, ab improbo spirita præfocabitur, sicut Saul. S. EPHREM de recta viv. rat.

Quia summæ stultitiæ est indicium; nam, teste S. Chrysostomo, natura stultum esse, nihil habet criminis; magnificæ vero de se sentiendo stultum fieri, venia caret, et majus adfert supplicium. Tales sunt, qui in sapientia superbiunt, inque extremam incidunt arrogantiam; nil enim adeo stultum facit, quemadmodum arrogantia; unde et Propheta barbarum ita vocavit dicens: *Stultus autem stulta loquetur:* Ut autem, et ab ipsis verbis stultitiam ipsius discas, audi, quid dicat: *Supra astra cæli ponam, inquit, thronum meum, eroque similis Altissimo. Apprehendam manu mea orbem, sicut aviculæ pullum, et sicut ova relicta tollam illum.* His itaque verbis quidnam poterit fieri stultus? Si singula arrogantium verba in medium adduxero, cognosci non poterit, verbane sint arrogantis, an stulti, ita unum est atque idem in utroque vitium. Nam et alius item barbarus dicit: *Ego sum Deus, et non homo.* Rursum et alius: *Non poterit Deus salvare vos, aut eripere ex manibus meis.* Et Ægyptus ille, *Dominum,* inquit, *non novi,* et stultus ille apud Prophetam talis est, dicens in corde suo *non est Deus.* S. CHRYS. ho. x, ad Rom.

Quia excusationem non habet; ut S. Augustinus recte advertit dicens: Simpliciter dico vobis, omnia peccata odio habet Deus, mendacium, perjurium, furtum, et cætera, in quibus si quis deprehensus fuerit, non potest oculos levare, sed sic eum habemus quasi execrabilem. Si quis superbus est, multo pejor facit, quam adulterum; et si tamen loquimur cum eo, qui fornicator est, potest aliquid dicere: *Vicit me caro mea, superavit me adolescentia mea.* Non dico, quod si hi hoc facere liceat, aut quod se excusare

debeat, siquidem et hoc odio habet Deus, sed in comparatione mali dico: Quicumque aliud peccatum fecerit. v. g. si furtum, se excusare potest, quid enim dicit? propterea furtum feci, quia algebam, quia fame moriebar, quia ægrotabam. Superbus quid dicere potest? Ideo superbia majus malum est, quia excusationem non habet. S. AUG. t. IX, de Obed. II.

Quia vitiorum omnium Regina, et Mater est, teste S. Gregorio dicente: Vitorum Regina superbia, cum devictum cor plene cœperit, mox illud principalibus vitiis quasi quibusdam suis ducibus devastandum tradit, quos videlicet ducibus exercitus sequitur, quia ex eis procul ducit importunæ vitorum multitudines oriuntur. (S. GREG. I. XXXI, mor. xvii.) Cui etiam consentit S. Prosper dicens: Initium, inquit Scriptura, omnis peccati superbia, non alicujus, ut evidenter ostenderet, quod ipsa sit peccatorum omnium causa; quoniam non solum peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest, ut poterit sine ipsa: Si quidem nihil aliud omne peccatum, nisi Dei contemptus est, quo ejus præcepta calcantur. S. PROSP. I. III, de viciotemp. II.

Quia brutis ipsis deteriorum efficit: uti sapienter S. Chrysostomus advertit dicens: Unde igitur, o homo, dignus est brutis imperare? ex oratione. Sed non inest superbo, cum enim ea, non ut debeat, utatur, etiam illis pejor est. S. CHRYS. ho. xxxix, ad popul.

MEDIA.

Considerare præceptum, et exemplum Christi; quis enim Famulorum auderet aurea veste superbus incedere, si Regem, et Dominum suum villi lacerna indutum cerneret? Quomodo ergo servus Christi non erubescet, se super alios efferre, si Dominum suum, et tantum, tantopere humilitatum, et infra omnes homines depressum, videt. Hinc recte S. Thomas Villanov. exclamat: O miserandam stultorum hominum insaniam, et phrenesim nimis dolendam; O mentis cæcitate nunquam pro merito deploratam! Qui Christiano nomine censentur, qui fidem Christi, ejusque doctrinam Evangelicam profitentur, qui dico profitentur, imo, qui de populi Christiani ducatu, magisterioque gloriantur, hi superbiæ facibus magis ardent, hi honoribus, et dignitatibus insatia-

bilibus inhiant; horum omnis cura, et sollicitudo est, qualiter inter homines magni, et honorati videantur. Quid delirius, quid insanius, quam sub humilitatis vexillo ambitioni militare? et in magistri humilis schola superbiam profiteri? Quomodo hi audierunt celestis verba magistri: *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde?* S. THOM. *Vill. s. de Ascens.*

Considerare B. Virginis humilitatem; ut enim, qui pharmacopolium ingreditur, invitus etiam odorem secum aufert; sic qui prædictam humilitatem considerat, non poterit non ad eandem sectandam excitari.

Considerare, unde, et a quo, et cur accepta sint dona; uti S. Paulus suavit: Quod habes, quod non acceperis; si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? (S. PAUL. I. Cor. iv. 7.) in quem sensum etiam Epictetus monet: Nulla debes aliena præstantia gloriari. Equus quidem elatus, si de seipso jactabundus diceret: Quam sum egregius! foret tolerabile. At si tu dicas: Ne ego egregium equum possideo; nihil aliud, quam de alieno bono superbis: tuum autem quid est? nempe solius opinionis usus, si quem secundum naturam habueris, tum gloriari: ita demum enim de propria excellentia gloriaris. (Epict. in *Enchir.*) Hinc Cassianus monuit dicens: Itaque hunc nequissimi spiritus laqueum taliter poterimus evadere, si in singulis, quibus senserimus nos virtutibus profecisse, illud Apostolicum dixerimus: *Non ego, sed gratia Dei mecum, et gratia Dei sum, id quod sum.* Cassian. l. XXII, ix.

Considerare vanitatem rerum, de quibus oritur superbia: Uti S. Chrysostomus suavit dicens: Fortis es, et altum sapis, non propterea magis humiliari debes; Quare sapis altum in re vilissima? nam et leo te est audacior, et aper fortior. At pulcher es, et speciosus: Cornicum ostentatio; non es pavone pulchrior, neque propter florem, neque propter alas. S. CHRYS. s. XXXIX, ad ep.

Considerare conditionem vilitatis suæ, uti Bellovacensis indicavit dicens: Ab hujusmodi appetitu debent nos retrahere vilitas humanæ conditionis, fragilitas nostræ corruptionis. (Bell. l. III, Spec. p. 3, disc. 1.) Unde S. Chrysostomus: Quid te vocabo, inquit? Quomodo arrogantiam dejiciam? si cinerem te dixerò, et pulverem, et humum, et cænum, vilitatem quidem dicerem, nondum

tamen satis exacte similitudinem eam, quam volebam, consecutus fuero. (S. CHRYS. ho. xx, ad Rom.) Hinc Rex Mogoris mire prudens, si quos homines ignobilis licet, et externos, deprehendebat officio apud se gerendū idoneos, eos in suam familiam adsciebat, ac munere aliquo imposito honorabat. Verum ne inde superbirent, volebat ut signum prioris sui status palam ante se gestari curarent, instrumentum artis, quam professi sunt. *Ex annis 1594.*

Considerare odium Dei erga superbiam, ita S. Basilius monuit, dum interrogatus, quomodo sanari possit superbus? respondit si fidem habet sententiæ illius, qui dixit: *Dominus superbis resistit.* S. BASI. in *reg. brev. q. 33.*

Considerare Dei excellentiam penitus; nam, teste S. Dorotheo, Sancti viri, quanto propius, et vicinius ad Deum accedunt, tanto viliores se aspiciunt, et peccatis magis onnatos; sic Abraham, cum videre Dominum meruisset, terram se vocavit, et cinerem Job. XLII. *Nunc oculus meus videt te, idcirco me reprehendo.* S. DOROT. tr. II, de *renunc.*

Considerare Humilitatis præstantiam; et amare: uti S. Ephrem suavit dicens: humilitatem diligo, et nunquam laqueis diaboli capieris. Velocissimis enim humilitatis alis semper sublevatus sublimior eris, quam ut inimici retibus capi possis. (S. EPHREM. de *recta viv. rat. xci.*) Idipsium etiam S. Bernardus confirmavit dicens: Diabolus per superbiam, et cupiditatem dixit: *in cælum ascendam:* Christus cum humilitate dixit: *humiliata est in pulvere anima mea:* Diabolus per superbiam, et cupiditatem dixit: *Evo similis Altissimo;* Christus per humilitatem factus est obediens Patri usque ad mortem. Ad ultimum diabolus per superbiam præcipitatur in infernum; Christus vero per humilitatem ad cælos elevatur. Unde recte concludit alibi: idecirco nisi omnia opera nostra humilitas præcesserit, comitata, et consecuta fuerit, proposita, quam intueamur, appesita, cui adhæreamus, interposita, qua reprimamur, totam de manu extorquet superbia; quantalibet sit justitia operis, apud internum Judicem nulla est, si hanc elevet tumor mentis. S. BERN. s. XXXVII, de *modo bene viden.*

Considerare peccata sua, et eadem ob oculos habere; sic enim more pavonis pennas demittet; hinc S. Bernardinus dixit: cum ho-

mo considerat, quod propter superbiam primi hominis infectus factus est in hac misera vita, atque tot et tantas miseras hic in se, et a se sentit, magnam habet materiam, et occasionem, imo necessitatem se ipsum humiliandi: Unde Eccl. x, *quid superbis terra, et cinis?* S. BERNARDIN. *Sen. de multi. luctu.* s. IV, a. 1, II.

Et alibi quidam ait:

Unde superbit homo, cujus conceptio culpa,
Nasci pena, labor vita, necesse mori?
Post hominem vermis, post vermem fetor, et horror?
Sic in non hominem vertitur omnis homo.

ASCETICA.

Nosse debet, quid, et quale vitium Superbia sit. Nam ut S. Gregorius sapienter advertit, difficile in se quisque inveteratam superbiam deprehendit; quia nimirum hoc vitium, quanto magis palimur, tanto minus videmus. S. GREG. in *mor. l. XXIV, XXVIII.*

Nosse debet, quando superbia peccatum mortale sit; id quod ex S. Thoma discere poterit dicente: Superbia est ex genere suo peccatum mortale, quo quis Deo rebellis fit. Rationem assignat: Superbia humilitati opponitur; humilitas autem proprie respicit subjectionem hominis ad Deum. Unde e contrario superbia proprie respicit defectum hujus subjectionis, secundum scilicet, quod aliquis se extollit supra id, quod est sibi præfixum, secundum divinam regulam, vel mensuram: contra id quod Apostolus dicit. II. Cor. x. *Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram, quam mensus est nobis Deus.* Et ideo dicitur Eccles. x, quod *initium superbiae hominis est apostatare a Deo,* quia scilicet in hoc radix superbiae consideratur, quod homo aliquoties non subjicitur Deo, et regulæ ipsius. Manifestum est autem, quod hoc ipsum, quod est non subjici Deo, habet rationem peccati mortalis. Hoc enim est averti a Deo. Sed hæc omnia sunt intelligenda de completa superbia, quia quamdiu homo vult manere subjectus, adhuc aliquid habet humilitatis, ac proin superbia illius est imperfecta, et veniale duntaxat peccatum. S. THOM. II, II q. CLXII, art. 5.

Nosse debet, cur superbia initium omnis peccati dicatur; nimirum triplici ratione juxta S. Bonaventuram. Primo propter causam, quæ invenitur in omni peccato, quia in

omni peccato invenitur contemptus Dei, qui est quedam causa peccati; iste autem contemptus est aversio a Creatore, quæ in omni peccato est, ubi præponitur bonum commutabile bono incommutabili; quia sicut sine charitate aliæ virtutes nihil sunt, ita sine superbia alia vitia nihil. Secunda ratio, quam adducit, est, quia primum peccatum fuit, hoc enim genere peccavit diabolus in cælo, et homo in paradiso. Tertia ratio, quia ex ea nascuntur alia vitia, secundum prius, et posterius. S. BONAV. l. III, *comp. c. xv.*

Nosse debet, cur peccatum maximum dicatur; nimirum, ut Hugo Card. explicat, origine, genere, numerositate, temporis antiquitate. Origine dico, quia, ut dicitur Eccles. x, *Initium omnis peccati superbia;* genere, quia, ut dicitur in glossa. Superbia natione celestis, sublimium mentes inhabitat. (HUGO CARD. in *Psal. cxviii.*) Paulo aliter S. Thomas hanc quæestionem decedit dicens. Superbia dicitur gravissimum peccatorum ex eo, quod per se competit principio, ex quo attenditur gravitas in peccato. Et ideo superbia causat gravitatem aliorum peccatorum. Inter graviora peccata primum est superbia, sicut causa, per quam alia peccata aggravantur. Et id, quod est primum in causando peccata, est etiam ultimum in recedendo; ideo super illud *Psal. Evundabor a delicto maximo,* dicit glossa, hoc est, a delicto superbiae, quod est ultimum reduentium ad Deum, et primum recedentibus. Unde recte notat Beirlinck dici gravissimum peccatum, non quod in se sit gravissimum inter omnes species peccatorum (cum odium Dei sit gravius) sed respective tantum, respectu eorum, in quibus aversio interpretativa tantum, et non directe volita censetur, ut sunt, quæ ex ignorantia, infirmitate, vel alicujus boni temporalis amore perpetrantur. S. THOM. l. c. cit. ad. iv.

Nosse debet, cur inter vitia capitalia communitur numeretur superbia, cum tamen S. Thomas neget eam esse capitale peccatum: ad quod dubium ipse respondit hoc modo: Superbia dupliciter considerari potest, uno modo secundum se: prout scilicet est quoddam speciale peccatum; alio modo secundum quod habet quamdam influentiam in omnia peccata. Capitalia autem vitia ponuntur quædam specialia peccata, ex quibus multa genera peccatorum oriuntur. Et ideo quidam considerantes superbiam, secundum quod est quoddam speciale peccatum, connume-

raverunt eam aliis vitiis capitalibus; Gregorius vero considerans universalem ejus influentiam, quam habet in omnia vitia, non connumeravit eam aliis capitalibus vitiis, sed posuit eam reginam vitiorum, et matrem. S. THOM. II, II qu. CLXII, ar. 8.

Nosse debet, cur hoc vitium ab omnibus quidem, sed specialiter ab Asceta, vitandum sit, quia, teste S. Chrysostomo: Nihil longius ab amore Dei abducit, nihil tam facile in gehennam intrudit, quam superbia insania (S. CHRYS. hom. in Joan.); et quia juxta Cassianum morbus superbiae, licet ultimus sit in conflictu vitiorum, origine tamen, et tempore primus est. Sævisima, et superioribus cunctis immanior bestia, perfectos maxime tentans. CASSIAN. lib. XII, inst. c. 1.

Nosse debet causam, ob quam Deo tantopere exosa sit superbia: Eam Cassianus his verbis assignavit: Quantum est malum Superbia, ut non Angelum, non alias virtutes sibi contrarias, sed ipsum Deum adversarium habere mereatur! (CASSIAN. l. XII, c. VII.) Notandum siquidem est, quod nequaquam dixerit super his, qui cæteris sunt vitiis involuti, quod habeant sibi Deum resistantem, id est, Deus gastrimargis, fornicariis, iracundis, seu philargyris adversatur, sed solis superbis resistit. Illa namque vitia vel in unumquemque delinquentium tantummodo retorquentur, vel in suos participes, id est in alios homines, videntur admitti: hæc vero proprie pertingit ad Deum, et ideo eum specialiter digna est habere contrarium.

Nosse debet radicem hujus vitii, quo facilius, et efficacius ad ejus extirpationem queat cooperari. Sic enim S. Gregorius monuit dicens: Vitium superbiae ab ipsa radice secandum est, ut, cum latenter oritur, tunc vigilanter abscindatur, ne profectu vigeat, nec usu roboretur. Porro radix hujus vitii potissima est, quod bona, ob quæ quis effertur, ut propria aspicat, et plus æquo æstimet; unde duo potissimum media ad hæc radicem extirpandam adhibenda erunt, Primum est, ut certo sibi quisque persuadeat, omnia bona, quæ habemus, Dei dona esse, ac proin non modo ob ea extolli non debere, sed graviter potius timere, ne, quo plura sunt collata, eo gravior, severiorque a nobis ratio exigatur. (S. GREG. I. XXIV, mor. cap. XXVIII.) Alterum est, ut pariter bene sibi persuadeat, alia longe esse Dei, quam humanum, judicia, ut adeo merito SS. Augus-

tinus, et Gregorius dixerint: Væ laudabili vitæ hominum, si remota pietate judicetur; quia unde ante oculos Judicis se placere suspicatur, obruitur. Id ipsum confirmavit S. Bernardus per hæc verba: Quemadmodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia, Dei itidem amor: sic e contrario de ignorantia tui superbia, ac de Dei ignorantia venit desperatio. Sic autem superbiæ parit tibi ignorantia tui, cum meliorem quam sis, decepta et deceptorix tua cogitatio te esse mentitur. S. BERN. serm. XVII, in Cant.

CONCEPTUS PREDICABILES.

Ex occasione thematis: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua etc.* (JER. IX, 11.) Potest ostendi, cur non sit superbiendum 1. ex dignitatibus, quia nemo propterea vere major est. 2. Ex divitiis; quia sunt laqueus diaboli potius, quam ornamenta hominis. 3. Ex pulchritudine, quia vana, et fallax est. 4. Ex scientiis, quia sunt lumen a Deo mutatum. 5. Ex bonis operibus; quia sunt pannus mensurate. Vide Fabrum. conc. IV, in festo S. Mariæ Magd.

Ex occasione thematis: *Abominatio Domino est omnis arrogans (Prov. VI, 5): potest natura superbiæ ex comparatione cum aliis vitiis demonstrari. 1. Quia cætera vitia interdum cessant hominem impugnare defectu loci, temporis, materiæ opportune; superbia autem ubique, et semper impugnat. 2. Quia alia vitia consortio gaudent, superbia autem solitudinem amat, nullamque vult habere pacem. 3. Quia alia vitia nonnisi a vitiis, et materia vitiosa generantur, et foventur; superbia autem ex ipsius virtutibus, et sanctissimis operibus nascitur. 4. Quia reliqua vitia singulas perdunt virtutes; superbia autem omnes destruit, et omnia bona radicibus tollit. 5. Quia cætera vitia cum ætate languescunt; superbia sola tantæ est pertinaciæ, ut reliquis vitiis devictis, sola audeat in campo manere. Vide fusiis in Stapletonio sol. CCXXXIII, tex. I, in Dom. X, post Pent. explicata.*

Ex occasione thematis. *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur (Luc. XXVIII, 14):* Potest 1. Superbia Goliatho comparari, tum propter magnitudinem, tum propter jactantiam, tum propter confidentiam in armis suis gladio scilicet potestatis: hasta dignitatis, et eminentiæ, clypeo divitiarum, etc. 2. Potest

ostendi, quomodo hic Goliath exemplo Davidis superari, et humiliari debeat tribus etiam armis, scilicet funda, lapidibus, et nomine Domini, id est, consideratione magnitudinis Divinæ, infirmitatis propriæ, et vanitatis honorum, de quibus superbiunt homines; hæc enim tria media suggestit S. Chrysostomus dicens: Quomodo possumus superbiæ extingueri? Si Deum agnoscamus; nam si ex ignorantia Dei nascitur, cum ipsum cognoscimus, expellitur omnis insolentia. Cogita ipsam naturam humanam, quod nihil sit homo. Præsentium rerum vilitatem cogita, et quod ab umbra somni quoque nihil differant. Hæc poterunt nos a tali proposito abstrahere? (S. CHRYS. ho. XLIII, ad pop.) Quæ omnia fuse, et copiose apud Fabrum in Auctario them. IV, in Dom. X, post Pent. explicata videri possunt.

Ex occasione thematis. *In ipsa initium sumpsit omnis perditio (TOB. IV, 14):* ostendi potest per inductionem, quomodo omnis perditio ex superbia originem sumat. Et 1. quidem perditio in bonis temporalibus: Quia radices gentium superbarum arefecit Dominus, uti Siracides testatur. (Ecl. X, 18.) 2. In fama. Quia ubi fuerit superbia, ibi erit, et contumelia, juxta Salomonis effatum. (Prov. X, 2.) 3. In corpore: Quia cum inter superbos semper sint jurgia, facile præsumi potest, inter illos, nec vulnera, nec mortes defuturas. 4. In anima: Quia anima, quæ per superbiæ aliquid commiserit, quoniam adversus Deum rebellis fuit, peribit de populo suo, uti jam olim Deus prædixit, et impletus est. (Num. XV, 30.) 5. In Gratia: Quia juravit Dominus in superbia Jacob, si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum. (AMOS, VIII, 7.) 6. In gloria: Juxta illud Malachia: Ecce dies venit succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem stipula, et inflammabit illos dies veniens. MALACH. IV, 1.

Ex occasione thematis: *Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritus suscipiet gloria (Prov. XXIX, 23):* potest pulchra illa historia ex Acroamatis Bidermanni resenseri de Rege, qui, cum nollet credere, veram esse sententiam illam: *Deposuit potentes de sede: aut in se impleri posse, misso Angelo, qui persona illius assumpta regnum administravit, in summam egestatem, et miseriam incidit, sed tandem suasu cujusdam Eremitæ se humilians iterum regno restituit*

est; simulque per partes explicari, quomodo idem suo modo superbis eveniat. Et 1. Sicut huic Regi, dum in aquis caloris temperandi gratia vestes ablatae sunt, ita et superbis vestis gratiæ, et charitatis eripitur. 2. Sicut ille regno suo exclusus, et a suis Avicis desertus est; ita superbi jure a regno cælesti priventur, gratiaque Dei, et hominum excidant. 3. Sicut ille in summam miseriam incidit, ita idem superbis accidit, dum radices, ex quibus eorum temporalis, et æterna felicitas oriri debebat, arefactæ sunt. 4. Sicut ille per humilitatem, omnia priora bona, et dignitatem recuperavit; ita idem superbi sperare possunt, si simili modo se humiliant, ad quod proin faciendum serio sunt adhortandi.

Ex occasione thematis: *Ejicient te ab hominibus, et cum bestiis, ferisque erit habitatio tua (DANIEL. IX, 22),* potest ostendi, quomodo superbis idem contingant, quod olim Nabuchodonosori evenit. (Ibid. II, seqq.) Ergo, 1. dicatur, quod sint arbori illi magnæ a dicto Rege vise similes. 2. Demonstratur, quomodo in illis impleatur sententia et pœna Dei in illam decreta: Quomodo scilicet *circumcidantur, per amissionem gratiæ, et amicitia divini, rami ejus, id est, virtutes præceduntur fructus, id est, opera bona, et merita, dispergantur: Fugiant bestia, quæ subter ea sunt, id est, appetitus inferioris passionis eis rebelles fiant: volucres cæli, id est, Angeli, et Sancti ab iis recedant: Germen radicum ejus, id est, vita corporalis, relinquantur: alligentur vinculo ferreo, et aereo, id est, diversis peccatis inter se concatenatis, et ex superbia oriri solitis: rare cæli, id est, aquis variarum tribulationum, quæ comparatione æternarum pœnarum modicæ, et leves sunt, adeoque rori merito comparantur, tingatur: et cum feris, id est, peccatoribus, et demonibus, sit pars illius. 3. Similiter ostendatur, quomodo cum eodem Nabuchodonosore ex misero isto statu liberari debeant, scilicet *levando oculos ad cælum per orationem, sensum humilem recipiendo per obedientiam mandatorum, et sinceram penitentiam, benedicendo Altissimo per agnitionem, et prædicationem magnitudinis ejus, et debitam subjectionem.**

ALII CONCEPTUS.

Sanctus Antonius Paduanus declarando hunc textum Evangelii. *Qui sequitur me, non*

ambulat in tenebris, ingeniosam, nostroque proposito conformem habet observationem, dicens. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris*, Magna gloria est, sequi Deum, dicit Sapiens, et singulariter dicit, *sequitur*; quia superbus vult Deum præcedere, ut præsumptuosus, et arrogans, cui dicitur: *Vade retro, Satana*, id est, adversarie, *quia non sapiis, quæ Dei sunt*; tales enim, quia hanc lucem non sequi, sed præcedere volunt, in manus incident inimici. S. ANTON. PAD. *ser. in Sabb. hebdom. IV, Quadr.*

Insignis quidam Artifex, imperante Tiberio Casare, vitrum confecerat, cuius materiam talibus secretis naturæ qualitatibus sibi notis temperaverat; ut in terram, seu corrueus, seu projectum, non frangeretur. Timens ergo Imperator, ne propterea aurum vilesceret, vitri hujus auctori exiguam retribuit mercedem; cumque illum morte mulatari jussisset, prohibuit simul hujus secreti notitiam, et praxin. Astutus serpens (*serpens erat callidior etc.*) advenit superbiam, quæ vitri instar lucidi splendorem solum, et fulgorem habet exteriorem, at quale damnum confert animabus fidelibus? Viles efficias, ac nullius valoris gemmas, quibus coronæ æternæ gloriæ concinnantur, id est, virtutes, ac merita bonorum operum disperdit. Multorum temporum labores, et orationes, et elemosynæ, et jejunia, et vigiliæ, si cum superbia finem habuerint, pro nihilo apud Deum computantur, ait S. Augustinus. loc. cit. B. Petrus Damianus, cuius hactenus exhibuimus eruditionem moralem, refert causam finalem, ob quam Tiberius vitri illius auctorem vita privaverit: reputans, quod si hujus artis exquisita subtilitas in communem hominum notitiam deveniret, aurum conspueretur ut lutum, omniumque vilesceret species metallorum. Hinc historiam applicat deinde morali materiæ, et nostro quoque proposito adaptari potest. Sicut vitrum fragilis natura depreiatur, et soliditatis robur cætera metalla commendat; ita per iracundiam (nos dicere possumus per superbiam) tota virtutum structura collabitur. Convenienter insuper vitro, ejusque fulgori, qui apparentia sua oculos decipit, adaptari, et comparari potest superbia, quæ nidum suum habet in homine apparenter solum, non re ipsa bono. MANSI, d. IV, n. 5.

S. Climacus fabulam de cornice narrat, quæ ab omnibus, et singulis avibus aliis unam mutuo acceperat pennam, ac propte-

rea pulchra, ac speciosa quadam vice coram omnibus comparabat, et de sua formositate non parum glorians, et superbiens, credebatur se cæteris formosiorum. At singulis avibus propriam ex ea recipientibus pennam remansit corinæ cum pristina sua deformitate, delusa, et risui exposita. Turpe est, alienis plumis superbiere, sed extremæ dementiæ, ob cælestia dona extolli, eaque sibi arrogare. *Deus noster superbis resistit*; Si superbus extollitur propter dona a Deo illi concessa, subito Deus illa tollit a superbo, qui tum ritui, et prædæ exponitur demonis. S. CLIMACUS, *gr. XVIIII.*

In mare intrant innumerabilia, et navigabilia flumina (*omnia flumina intrant in mare*): illud tamen minime intumescere faciunt, neque sunt in causa, quod mare tempestuosas excitet extollatque undas ad stellas usque et profunda abyso absorbeat naves mercibus onustas, et prædivites; si quidem mare non redundat. At quis causat tempestates? quis tumidum efficit oceanum? quis navibus infert naufragia? Ventus. Neque aquæ tribulationum in causa sunt, ut in mari hujus vitæ animæ submergantur, et deglutiantur a profundo inferni abyso. Bene quidem totum hoc malum causa ventus superbiæ. *Omnia flumina intrant in mare*. Contingit, quod domus, aut familia aliqua plurimis opulentis gaudeat redditibus, et tamen mare non redundet, nimirum, non propterea dives ille superbiat; quia mens illius non agitur vento vanæ gloriæ, et arrogantæ; et unde hoc procedit? non superbit terra, et cinis; fragilitatem, et utilitatem naturæ suæ diligenter, et attente considerat, ad ipsum nullum habet aditum ventus superbiæ ex divitiis conceptus, sed cogitat, *sicut ventus est vita mea*. MANSI, d. XIV, 2.

Zeno Stoicus animadvertens Juvenem quemdam ex discipulis inflatum, ac superbientem, percutiens dixit: Non si magnus fueris, bonus eris, sed si bonus, eris magnus. BRASSON, l. I, de reg. Persar.

Sacerdos quidam Nicolaus nomine, Romæ spe capiti honoris excedens, indignatus in Orientem abiit, ubi plurimis Saracenis, a se in fraudem inducti, a veri Dei cultu ipse jam alienus, suasit quidem, ut idola desererent, sed non aliam doctrinam sequerentur, quam ipse eis esset traditurus. Ibi in Mahometem incidens, eum erudit, promisitque, Regem eum Saracenorum se facturum, idque astu sic egit. Columbam enim e nido sumpsit,

eamque assuefecit e Mahometis auribus cibum capere. Ita columba sensim assueta ejus auribus, ubi primum Mahometem vidit, ad humerum ejus advolaus, rostrum auribus applicabat. Ubi ergo omnes sequentes Saracenos Nicolaus collegit, dicebat expedire, ut eum sibi Regem deligerent, quem Spiritus Sanctus in forma columbæ delapsus monstraret. Assentientibus illis, mox dato consensu fraudis signo, columba emissa pro veteri consuetudine in humerum Mahometis insidens, auri rostrum admovet. Eo miraculo moti Saraceni Mahometem Regem pronunciarunt. Alii hanc circa Mahometem fraudem Sergio sectæ Nestorianæ tribuunt. PIETRO MESSIA, *sil. var. Lect. p. IV, c. I.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Cum Philippus Rex epistolam, et amarulentiam, et insolentiam ad devictum a se Archidamum Lacedæmonum Regem scripsisset, rescripsit iste: Si metiaris umbram tuam, haud reperies illam majorem, quam ante victoriam. PLUTARCH. *in Laced.*

Totalli in Flandria puer septennis, Acha dictus, cum matrem suam in quadam solemnitate videret superbe vestitam ad templum ire, eam secutus, ubi cum aliis consedisset, digito in patientis Christi imaginem intento: *Vide*, inquit, *Mater, Jesum sanguine rubricatum, ubi tu in ejus contumeliam te vestibus coccineis adornasti? Cave, ne pro rubore vestium penas æterni ignis sustineas*. Mota inde mater domi eas vestes mox posuit, nec amplius in vita resumpsit. LVREUS *de ini. Christi I, III, c. v.*

DAMNUM. — Equus phaleris sellaque ornatus ingenti hinnitu viam currebat, cui cum asinus pondere onustus occurrisset, fremebundus ad illum dixit: Quid, ignave, obsistis equo? cede, aut pedibus te conculco. Cedente ergo asino, dum cursum ille intendit, rupto inguine, spoliatus est ornamentis, et curru vectori venditus; quem postea assellus in sacco onustum videns. Heus; bone, inquit, quid sibi vult istud ornamentum? Ubi aurata sella? frænum nilidum? Sic amice, evenire necesse fuit superbienti. FAB. *con. IV, in festo S. Magd.*

Nux arbor proceræ, et elegans, dum vicinis vepribus sterilitatem, humilitatem, et odium tangentium exprobat, subito diversi homines advenientes, et nuces maturas esse

advertentes, fustibus eam undique impetere, graviterque etiam lapidibus vexare ceperunt: quo viso vepres sibi de sua humilitate, et securitate gratulatae sunt.

Arbores duæ erant in silva, proceræ altera, et recta, elegansque, altera curva, humilis, aspera, nodosa, quæ dum ab altera illuditur, adveniens Architectus securim arripit, altamque excidit, humilii relicta. Item superbis sæpe a morte contingit. *Ibid.*

Cum duo Galli acriter inter se certassent, et alter victus fuisset, et abscondisset se, alter vero conscenso tecto triumphum caneret, casu prætervolans Aquila illum conspectum invadit, et exossat, altero sibi gratulante, et gregi suo præesse pergente. *Ibid.*

Ferunt altos fulmina montes, recte dixit Poeta, periculum superbis capitibus imminens demonstraturus. SENECA.

Æsopus quondam interrogatus, quid faceret Jupiter? excelsa deprimit, et humilia extollit, respondebat.

Ephierates cuidam ignobilitatem generis exprobranti recte respondit: Meum genus in me incipit, tum in te desinit. LANGIUS *in Polya V. superb.*

Contingit superbis plerumque id, quod Icaro Dedali Filio evenit, qui affectis a Patre pennis, monitus, ne altius volaret, dum mandatum negligit, in aquas, liquefactis a Sole pennis, cecidit. (PLUTARCH. *in Apoph.*) Hinc illud Pote:

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus; Icarium nomine fecit aquas.
Orbitus u, trist.

Sed, et Phaeton, dum majora viribus præsumit, ut habet fabula, de celo præcipitatus cum equis Solis mundum incendit. *Idem I. II, Metem.*

AUCTORES.

Joannes Busæus in Panario.
Jacobus Marcantius in Tuba Sacerdotali tract. 1, toto.

Philippus D'Outreman in Pædagogio Christiano, p. 1, c. VII, § 1.

Petrus Canisius fo. IV, de vit. capit.
Bernardinus Rosignolius l. II, de discipl. Christ. c. XXIII.

Joannes Cassianus I, XII de inst.

Jacobus Alvarez de extinct. vitiorum I. I, p. 2, c. XVII.

Ludovicus Granatansis in Loc. com. fol. 588, et in Duce peccatorum, I. II, c. IV.

Laurentius Beyrlinck V. eodem.

Thomas Stapletonius in Dom. x, post Pent. text. I, II, III et VII.

Josephus Langius in Polyant. V. eodem.

Josephus Mansi in Bibl. moral. tract. XC.

SUPERSTITIO

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est cultus viliosus veri, vel falsi Numinis. (BUSEMB. III, c. 1.) Atque ideo, ut S. Thomas dixit, est vitium religioni oppositum secundum excessum, non quod Dens nimium coli possit, sed quod eum indebitis circumstantiis colatur, exhibendo cultum, vel quem quis non debet; vel eo modo, quo non debet, vel illi cui non debet.

DIVISIO. — Dividitur in superstitionem *Cultus incongrui quoad modum colendi*, qui contingit, quando cultus falsus, perniciosus, superfluus, seu contra, vel præter consuetudinem Ecclesie Deo exhibetur. Et incongruum *Quoad rem cultam*, cum scilicet cultus Deo soli debitus falso Deo, vel creaturæ defertur: Et hæc in alias quinque species dividitur. Videlicet *Divinationem*, per quam facite, vel expresse dæmonis auxilium invocatur, ad res naturaliter incognoscibiles cognoscendas. *Idolatriam*, per quam creatura quasi Deus colitur. *Vanam observantiam*, per quam effectus aliquis medio impropionato procuratur. *Magiam*, quæ ad effectus miros, ope dæmonis procurandos ordinatur. *Maleficium*, per quod ex pacto cum dæmone inito nocetur alteri.

ACTUS. — Primus est, *Deum per cæremonias abolitas colere.*

Secundus, *Officium, aut nomen publici Ministri Ecclesiastici sibi arrogare*, v. gr. Si confessiones laicis excipiat, aut Sacrificium offerat.

Tertius, *propria auctoritate aliquid vetut ab Ecclesia ad Dei cultum ordinatum proponere*; ut si quis varias cæremonias in Sacramento- rum administratione adhiberet.

Quartus, *falsas reliquias, miracula, revelationes confingere, et proponere.*

Quintus, *dæmonem, aut Magos de rebus occultis consulere.*

Sextus, *Solam, aut aliam creaturam pro Deo habere*; ut frequenter faciunt Magi, diabolum cultu latræ adorantes.

Septimus, *Varia amuleta, aut ligaturas portare contra vulnera, vel subitam mortem, aut alios similes effectus impropionato.*

Octavus est, *rebus sacris majorem vim, quam conveniat attribuire*; ut si quis aquam benedictam crederet habere virtutem infallibilem ad dæmones, et homines malos arcendos.

Nonus, *Varia animalia ex tempore creare, aut ex alio loco longe dissito in momento adducere.*

Decimus, *Variis incantationibus pecora, aut agros alterius inutilis efficere.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Quomodo convertimini ad infirma, et egena elementa, quibus denuo servire vultis? Dies observatis, et menses, et tempora, et annos. *Gal. IV, 9.*

Divinatio errores, et auguria, mendacia, et somnia maleficentium vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio: ne dederis in illis cor tuum; multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. *EccI. XXXIV, 5.*

FUGA. — Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini; ut polluamini per eos, ego Dominus Deus vester. *LevII. XIX, 31.*

Non inveniatur in te, qui Ariolos sciscitetur, et observet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, neque incantator, nec qui Pythones consulat, nec divinos, aut quærat a mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus. *DEUT. XVIII, 10.*

Hæc dicit Dominus: juxta vias Gentium nolite discere, et a signis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes, qua leges populorum vane sunt. *JER. X, 2.*

Nolo vos socios fieri dæmoniorum. Non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum. *I. Cor. X, 20.*

Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et prædixerit signum, atque portentum, et venerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur Deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut

somnioris, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, et in tota anima vestra. *DEUT. XIII, 2.*

DAMNUM. — Maleficos non patieris vivere. *EXOD. XXII, 18.*

Anima quæ declinaverit ad Magos et Ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam eam de medio populi sui. *LEV. XX, 6.*

Vir, sive mulier, in quibus Pythonicus, vel divinationis fuerit Spiritus, morte morietur; lapidibus obruent eos, sanguis eorum erit super illos. *Is. v. 27.*

Veneficis, et idololatriis, et omnibus mendaciis, pars illorum erit in stagno ardente igne, et sulphure, quod est mors secunda. *APOC. XXI, 8.*

Proiectis populum tuum, domum Jacob, quia repleti sunt, ut olim, et augures habuerunt, ut Philisthim. *ISAIA, II, 6.*

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Superstitiosa illa, quæ ægrotis applicata, etiamsi mille modis philosophentur, qui quæstum ex ipsis faciunt, dicentes: Deum invocamus, et præterea nihil facimus, et quidquid ejusmodi prætendunt, et Christiana est hæc anus, et fidelis, idololatriam tamen sapiunt. Fidelis es? Crucis signaculo utere. Dic, hoc dumtaxat habeo scutum; hoc solum pharmacum, aliud ignoro. Dic mihi, si medicus ad ægrotam accedens, relictiis medicinæ pharmacis incantatione uteretur, an hunc medicum diceret? Nequaquam; non enim videremus medicinæ pharmaca, ita neque hic quæ sunt Christianismi. *S. CHRYS. hom. VIII.*

FUGA. — Nihil tibi amuletis, nihil incantamentis opus est, cum quibus hostis ille in leviorum hominum animos simul irrepit, venerationem Deo debitam furtim ad se transferens. Trinitatem ipsi da, magnum, inquam, illud, et pulchrum amuletum. *S. GREGOR. Naz. ora. XL, in Baptisma.*

Nec sufficit, ut a mortifero dæmonum cibo vitam suam custodiat Christianus, sed ut omnia abominamenta Gentilium, et omnes idololatriæ tramites, sicut quædam serpentis diaboli venena diffugiat. Partes enim idololatriæ sunt veneficia, præcantationes, suballigaturæ, vanitates, auguria, sortes, observatio omnium, parentalia. *B. GAUD. tr. IV, in Exod.*

Post imaginem Dei, quæ in cordis ratione monstratur, et confessionem Fidei, quæ ore profertur, consurgunt serpentes, et artes maleficæ ad bella nos provocant. Sed nos, qui habemus pretiosissimum thesaurum in vasis fictilibus, quæ frangi possunt, ita ut quædam vix testa remanserint, in qua hauriri possit aquæ pusillum, omni custodia circumdemus cor nostrum. *S. HIER. ad Fabrio. de XLII, Mansion.*

DAMNUM. — Videsne, quantum mali importet auguratio? qui huic incumbit, studiumque adhibet, Dei providentia, ac solitudine destituitur. Plerique autem Christianorum, susque, deque habent talibus commentis aures accommodare, et illinc aucupari famam, nec pudet isti ominose suspitioni, ac signis attentos esse. *S. BASIL. in c. II, Isaia.*

Si levi morbo aliquo tentatus illic resiliens a Domino ad dæmones accurras, quam tandem veniam consequeris? quo pacto valebis illum denuo tibi propitium reddere? quin potius, nec alius quisquam pro te deprecari poterit, etiamsi tantum valeat auctoritate apud Deum, quantum Moyses. Non est, inquam, quicum, qui hoc facere poterit. Non audis quid Deus loquatur ad Jeremiam de Judæis? Ne depreceris pro populo isto, quoniam, si surrexerit Samuel, et Moyses, non exaudiam illos. Adeo sunt peccata omnem remissionem superantia, quæque nullam recipiunt excusationem.

EXEMPLA.

QUALITAS. — Subuleus quidam in baculo suo pastorali schedam S. Blasii nomine inscriptam habebat, ejus baculi virtute porcos suos ab omni luporum rabie tutos credebat, etiam se absente. Quodam vero tempore, cum ipse absens, alius quispiam, casu ibi transiens, dæmonem porcos custodiendum vidit, quem cum interrogasset, cur id faceret? ob stultam, respondit, pastoris confidentiam; nam schedam quamdam baculo inclusit, cui propter S. Blasii nomen divinam tribuit virtutem; unde quia Blasius invocatus sæpe non venit, ego me subsistui, ut hæc ratione ipsum sua vana confidentia retinerem. *MAJOLUS to. II, cas. de Sagis.*

Cum aliquando vetula quædam a studio quopiam verba quædam incantatoria contra ophthalmiam scribi petisset, ille hæc dumtaxat verba: diabolus sibi oculos eruat,